

Tredje roten, tomt 84

Kvarteret Perukmakaren

Femtonde roten 1637–87

Kyrkogatan 58, norra sidan

Sjunde roten 1657–70

3.82, 3.83. 3.84 Fredsgatan – Ö.Vallen

Nils Höök (Höeck), stadsens skult

1637–38, 1640–41, 1647: 2 mtl, 1642, 1645–46: 3 mtl, 1643–44: 4 mtl.

Efter 1647 var hans änka Ingeborg Bengtsdotter ägare. Hon överenskom enligt kämnärsrättens protokoll första kvartalet 1669 skriftligen med sina döttrar *Ella Nilsson Höök* och *Margareta Nilsson Höök* om den ena dotterns och hennes mans *Anders Perssons* inflyttning i gården: de hade genom den svåra eldsvådan förlorat det husrum de förut haft.

Ingeborg Höök ägde enligt Gustavi tomtöreslängd 1 tomt här 1671–75 och 1676–81 $\frac{2}{3}$ tomt.

Det är tydligen denna $\frac{2}{3}$ tomt, som 1696 hade övertagits av

Jonas Sergeant

och av *Börge båtsman* 1697

27.8.1709 pantsatte ringkarlen Måns Gudmundsson till Tyska kyrkan sitt för 100 d smt lånade pengar köpta hus mellan sal överskulden Anders Lomb i öster och Per Andersson (Hising) i väster. 1710 ägde han $\frac{2}{3}$ av gården och Jon Jonsson $\frac{1}{3}$.

1714 omtalas Maria Höök. Hon kan vara densamma som 1715 omtalas som (båtsmannen?) Börge Larssons änka och 1717–20 som Börge Ahlbos änka. Här bodde då också 1715, då gårdens byggnadsvärde taxerades till 200 d smt Anders (Ersson) Ringkarl, som 1717 berättades ha *krogen "Höken"* och hustrun Kerstin Jönsdotter, som var änka 1720 och då ägde halva gården *Timmermannen Sven Andersson* i 3.85 vände sig i kämnärsrätten den 27.5.1715 mot ringkarlen i Tyska kyrkan Anders Eriksson. Parternas hustrur var också närvarande. Sven Andersson berättade, att Anders Eriksson hade fönster in åt deras gård "dem till praejudice", "dy har han låtit slå bräder under på det ey någon måtte see in i dess gård men svaranden hade slagit dem bort mot all billighet". Enligt ringkarlens hustru hade deras inkvarteringar gjort detta utan att hon och hennes man visste om det. Sven Andersson begärde, att Anders Erikssons fönster skulle spikas för men hennes hustru invände, att då skulle de sakna ljus i rummen. Rätten bad Sven Andersson göra en liten "hängehuuk" under fönstren, som svaranden skulle förbjudas att riva ner vid 40 mark böter.

Gården var full av folk 1717: utom ägarna och utom *fyrverkaren Nils Holmström* med *hustrun Anna Joensdotter* av artilleriet flera båtekarlar: *Pehr (Svensson?)*, nämnd redan 1715) med "sjuka och eländiga hustrun Britta Bengtsdotter", *Olof Svensson* och *Per Arfwedsson båtekarl*, som "nu giver sig under artilleriet". Båtekarlen Petter (Pehr?) Arfwedsson nämndes den 2.3.1723 som måg till hustru *Anna Jönsdotter*, som mötte hustru *Brita Böker* och kämnären *Assmund Swan* i en gälldenärstvist. Båtekarlen hade pantsatt den av svärföräldrarna inköpta *strömbåten Fortuna*. Han begravdes i domkyrkoförs. i juli 1723.

1723 bodde också i gården nye *borgaren Anders Pettersson* och demitterade *soldaten Brynte Wall*.

I fortsättningen är gården delad. Vi börjar med framtomten som 1730 ägdes av ”fattige” tunnbindaren Erik Mattsson. *Borgaren Nils Andersson* lät den 27.3.1732 första resan uppbjuda tunnbindaren Erik Mattssons på Kyrkogatan belägna hus och tomt för en fordran på 48 daler 20 öre men Erik Mattsson är kvar här 1735. I avkortningslängden (RGK, RA) för 1734 står följande om tunnbindare Erik Mattson och hans *gesäll Erik Staf*: Mästaren samt gesällen äro så alldeles utfattige, att ingenting finns att exekvera. Nästa år hade Erik Staf rest bort utan pass. Erik Mattssons hustru Annika Jöransdotter ärvde 1740 tillsammans med *soldaten Sven Wallmans hustru Stina Hansdotter jungfru Ingeborg Gullbrandsdotters* del i 3.82. Som vi beskrivit 3.82 köpte Erik Mattsson Wallmans del.

1737 talar tomtöreslängden om avlidne rådmannen Fredrik Krantz arvingars halva gård (tydliggen Erik Mattssons gamla). 1740 ägdes den av saltmätare Jöns Andersson. 1741 kallas (hela) gården öde: ägaren Martin Frisk var åt Ostindien. Han kallas ostindisk styrman och levde den 20.12.1749, då han skuldsatte sig hos *kaptan Oldecop*, som var avliden den 12.9.1750 (EIIb:64).

Fältväbeln Johan Magnus Wahlberg omtalas som ägare av halva gården 1745 och snickaren Bengt Bergsten av framtomten 1750 och hela gården 1750–57 och endast hälften av den vid sin död 1763 (se nedan). Näste ägare var

Johan Didrik Asbeck

(född i dec. 1723, död 27.4.1788, änka Inga Larsdotter). 1742 erhöll han magistratens bördsbrev att lära skraddareyrket Att han i brev till magistraten (EIIb:77) den 10.5.1754 behövde klaga över skraddarskråets vrånghet berodde kanske på hans olyckliga bakgrund som son till den för mord på sin styvdotter 1749 avrättade pistolsmeden Johan Herman Asbeck (se 9.27, södra delen kv. Polismästaren). Han sade sig inte kunna förstå, varför skraddareämbetet avslagit hans ansökan om mästerskap här i staden, då han var här i staden född, hade lärt sig här i professionen, han hade utskrivits och under tolv år arbetat som gesäll och en tid förestått en änkeverkstad.

Johan Didrik Asbeck fick burskap 8.7.1757. Han ägde framtomten av detta hus och tomt på Kyrkogatan (mellan hökaren Petter Ahlblom i väster och arbetskarlen Jonas Arfwidsson i öster) 1765 och ännu vid bouppteckningen 2.3.1779 efter hans första hustru Brita Johanna Kruse, död febr. 1778. Hon var kusin till *skraddaregesällen Anders Bondes hustru Sara Catharina*, vilka makar 1805 ärvdes av Asbecks då ännu ogifta dotter *Christina Maria*, som testamenterats deras egendom. Före 23.8.1784 (se nedan) hade Asbecks gårdsinnehav övertagits av

hustimmermannen, senare hökaren Nils Nilsson,

död 12.6.1811. Den egendom han övertagit efter Johan Didrik Asbeck bestod av ett halvt hus på Kyrkogatan, d.v.s. undervåningen till gatan med två rum och kök (ett rum hade snickare Bengt Bergstens änka Helena Berg förbehållit sig i sin livstid) jämte en ryggåskammare och ett annat rum i övervåningen, 1784 värderat 175 rdr specie. Nils Nilsson var gift tre gånger. Den halva gården på Kyrkogatan ägde han vid bouppteckningarna efter de två första hustrurna: den 23.8.1784 efter Ingeborg Jonsdotter, död 25.10.1783 (son *Nicolaus Nilsson*, född 1782) och den 2.2.1791 efter andra hustrun Marta Lundin, död barnlös 2.4.1790 (vars mor *Anna Jonsdotter* då var avliden).

Vid bouppteckningen efter honom själv den 14.6.1815 ägde han i stället hälften i ett stenhus nr 4.93, Otterhällan (med ett rum och kök). Nils Nilssons tredje hustru och änka hette Catharina

Spargren. Enligt bouppteckningen den 8.3.1808 efter murmästareålderman Johan Jeansson, död 26.5.1807, hade han övertagit Nils Nilssons halva gård på Kyrkogatan. Men Johan Jeansson ägde mer än Nils Nilsson, ty han efterlämnade ett grundmurat stenhus med tomter 3.83–84, värderat till 1.333:16 rdr bco samt 2/3 av ödetomterna näst intill på västra sidan 4.82, varpå stod en brädbeklädd bod, värderad 100 rdr. En tredjedel ägdes av skomakaren Erasmus Trenning. Johan Jeanssons änka hette Anna Christina Hasselgren som förmodligen var dotter till *tunnbindare Anders Hasselgren* och *Annika Nyman*.

Nu ägnar vi uppmärksamheten åt baktomten:

Den ägdes 1730 av gillesbudet Lars Svenssons änka och i varje fall 1734–37 av fältväbeln under garnisonen Johan Magnus Wahlberg som 1740 stannade kvar ”ibm” hos näste ägare tyske klockaren Johan P Greise.

Skräddaremästare Lutter inropade på offentlig auktion den 4 aug. 1743 avlidne klockaren Paul Greises på Kyrkogatan belägna bakgård för 218:8 d smt.

Snickaren Bengt Bergsten

hade 1745 övertagit halva gården. Han pantsatte den 16 dec. detta år för lån av 200 d smt i bankotransportsedlar sin halva akterdel i sitt hus och gård på Kyrkogatan mellan herr Ahlelöfs och besökaren Lundbergs hus och gårdar den 16 dec. till Andreas Falck, vars mor *Catharina Falck* den 4.4.1752 berättade, att sonen hade avlidit under en resa till sjöss från Amsterdam.

Bergsten kallas 1753 fattig men hade *gesällen Olof Pehrsson* och betalade tomtöret för hela gården 1750–1757. Han avled i sept. 1763. Bergstens änka Helena Berg var troligen dotter till *skräddare Petter Berg* och *Sigrid Olofsdotter* (bou 26.11.1729). Bengt Bergsten ägde enligt bou 19.7.1764 hälften i hus och tomt på Kyrkogatan mellan hustimmerman Anders Persson i väster och skomakaremästare Anders Engquist i öster, värd 900 d smt. Bergstens halva såldes till ägaren av den andra halvan skräddare Johan Asbeck för 1 300 d smt samt villkoret att Helena Berg skulle under sin livstid få nyttja en stuga, halva köket, ett litet visthus och nödig vedrum.

Det är osäkert om baktomten någonsin ägdes av *borgaren Jonas Diurgrens* fattiga och näringslösa änka, som 1753 bodde i gården men den ägdes i varje fall inte av *stadsmusikanten Olof Holm*, som nämnes där 1760.

Den 30.11.1761 företogs bouppteckning efter smeden i Ostindiska Kompaniet Gudmund Winberg, som efterlämnade 607, 16 d smt, därav en halv bakgård på Kyrkogatan upp mot vallen (snickare Bengt Bergsten ägde framdelen), som han köpt av mästare Bergsten 1757 för 700 d smt. Hans änka Catharina Dimberg var dotter till *klädesvävare Sven Jonsson Dimberg*.

”Hälften uppe i gården” ägdes 1765 av skräddaren Börge Kronwall (burskap 19.12.1760).

Svarvaremästare Peter Cornelius Franck köpte för 1 150 d smt baktomten efter skräddaremästare Börge Cronvalls död i febr. 1769 (bou 29.1.1770). Cronvalls änka Anna Andersdotter Zimmerberg, död 15.1.1770, hade en syster *Helena*, död 1766, som var gift med *sillpackare Jöns Wickström*.

1778 inköptes baktomten för 1 824 d smt av stadstimmerman Nils Ericsson, död 2.10.1785, bou 28.3.1784. Nils Ericssons änka Maria Hansdotter gifte om sig med timmermannen vid stadens tyggård Börge Norberg, som vid Marias död 28.5.1792 ägde hälften av en avbränd ödetomt på Kyrkogatan 3.84. På rekvisition av stadstimmerman Börge Norberg och dess styvdotter *Brita Ericsdotters* förmyndare *stadsbetjanten Lars Ahlbom* såldes den 5.3.1783 Norbergs vid Kyrkoga-

tan i tredje roten mellan timmermannen Olof Wahrenströms och hökaren Ahlbloms änkas tomter belägna tomtedel för 25 rdr specie till Norberg själv. Börge Norgren efterlämnade vid sin död barnlös i dec 1803 (bou 25.6.1806) änkan Martha Cajsa Lagergren.